

Goedkeuring van de op 6 september 1952 te Genève gesloten Universele Auteursrechtconventie, met drie Protocollen

## MEMORIE VAN TOELICHTING

## Nr. 3

## Algemeen

De Nederlandse deelneming aan de Berner Conventie voor de bescherming van werken van letterkunde en kunst (*Trb.* 1955, 45) dateert reeds van ruim 50 jaar geleden. Deze Conventie verenigt meer dan 40 Europese, Afrikaanse en Aziatische staten, maar de Arabische staten, de Verenigde Staten van Noord-Amerika en de staten van Zuid- en Midden-Amerika met uitzondering van Brazilië, hebben zich hierbij niet aangesloten. Wel was op het terrein van het auteursrecht een deel van de Amerikaanse staten reeds geruime tijd aaneengesloten, o.a. in de Conventie van Buenos Aires van 1910, maar het grote verschil in systeem tussen beide verdragen, vooral gelegen in het vereiste van het vervullen van vele formaliteiten op het westelijk halfrond tegenover de afwezigheid van iedere formaliteit bij de Berner Conventie alsmede een geheel verschillende berekening van de beschermingsduur van het auteursrecht, maakt een toenadering vrijwel onmogelijk.

Hoewel reeds vóór de tweede Wereldoorlog pogingen waren ondernomen om een conventie tot stand te brengen, die hetzij de beide reeds bestaande verdragen zou vervangen, hetzij met handhaving daarvan een brug zou slaan tussen de verschillende systemen, is eerst na 1945 de UNESCO erin geslaagd een tekst te ontwerpen, die tot de totstandkoming van de Universele Auteursrechtconventie heeft geleid.

Na uitvoerige schriftelijke voorbereiding en een viertal vergaderingen van deskundigen werd van 18 augustus tot 6 september 1952 een internationale conferentie gehouden, waaraan vertegenwoordigers van 50 staten, waaronder het Koninkrijk, deel namen. Aan het slot hiervan werd het verdrag voor 36 van deze staten ondertekend.

Een volledig verslag van de onderhandelingen is opgenomen in de „Actes de la Conférence intergouvernementale du Droit d'Auteur”, uitgegeven door de UNESCO.

Indertijd heeft de toenmalige Minister van Justitie aan de Adviescommissie voor het Auteursrecht de vraag voorgelegd of het Koninkrijk haars inziens de Conventie met de bijbehorende Protocollen diende te bekrachtigen.

Na een aantal belanghebbende organisaties te hebben gehoord, sprak de commissie zich voor bekrachtiging uit. Weliswaar zag zij de nadelen van de dwanglicentie die is opgenomen in artikel V van het Verdrag, maar de grootst mogelijke meerderheid der commissie achtte de regeling van het Verdrag toch altijd nog beter dan geen regeling. Immers op het ogenblik genieten Nederlandse auteurs in landen die niet bij de Berner Conventie zijn aangesloten, in het algemeen geen bescherming. Daar de Universele Conventie minder ver gaat in haar bescherming dan de Berner Conventie, zijn sommige landen die zich niet bij de Berner Conventie hebben willen aansluiten, wel toegestreden tot de Universele Auteursrechtconventie en zal deze Conventie op de duur wellicht werkelijk „universeel” worden.

In dit verband is wel de vrees geuit, dat wanneer de Universele Auteursrechtconventie inderdaad in een groot deel van

de wereld zal zijn aanvaard, uiteindelijk wellicht ook de thans bij de Berner Conventie aangesloten landen zullen willen af dalen tot het lagere niveau van de Universele Conventie en de Berner Conventie zullen opzeggen. Aangezien dit eventuele gevaar echter reeds ter conferentie werd onderkend, is aan de tekst van de Universele Conventie een verklaring toegevoegd ten einde deze ontwikkeling tegen te gaan. De toepassing van een dergelijke methode is wellicht weinig fraai, doch niet te ontkennen valt, dat een maatregel moest worden genomen en dat een andere mogelijkheid zich niet voordeed.

Hoewel de bescherming van de Universele Auteursrechtconventie dus minder ver gaat dan die van de Berner Conventie, is haar betekenis niet te onderschatten. Alleen reeds het feit dat men er in geslaagd is een regeling tot stand te brengen, waaraan behalve een tiental Zuid- en Middenamerikaanse staten ook de Verenigde Staten van Noord-Amerika hebben willen deelnemen, is een groot winstpunt.

Voor Nederland geldt voorts nog een bijzondere reden welke voor toetreding pleit. Er bestaat op het ogenblik op auteursrechtelijk gebied tussen Nederland en de Verenigde Staten een scheve verhouding. Nederlandse werken genieten in de Verenigde Staten bescherming, Amerikaanse werken genieten in Nederland geen bescherming, tenzij het werk het eerst werd gepubliceerd in een der landen, aangesloten bij de Berner Conventie. Deze situatie vindt haar oorzaak in een misverstand. Op grond van een in 1922 afgegeven, minder gelukkig geredigeerde verklaring van de Nederlandse regering heeft de toenmalige Amerikaanse President, in de veronderstelling dat de bescherming van Amerikaanse werken in Nederland algemeen was, een verklaring afgegeven krachtens welke Nederlandse werken in Amerika bescherming hebben verkregen. Ofschon later is gebleken dat er geen volledige reciprociteit bestond, hetgeen tot vele klachten van Amerikaanse belanghebbenden en tot wrijvingen aanleiding heeft gegeven, is de presidentiële verklaring nimmer ingetrokken. Wel zijn in de jaren na de tweede wereldoorlog pogingen aangewend om door een bilaterale regeling de scheve verhouding recht te trekken, doch deze pogingen hebben niet tot resultaat geleid. Bekrachtiging door het Koninkrijk van de Universele Auteursrechtconventie zal deze zaak in het reine brengen.

Ook overigens is bekrachtiging van de Conventie van belang. Met tal van Zuidamerikaanse landen is het contact aanzienlijk toegenomen, terwijl de belangstelling voor het Spaanse taalgebied eveneens sterk is gestegen. Het is daarom nuttig dat ook met deze landen de auteursrechtelijke verhoudingen worden geregeld, aangezien op het ogenblik met hen iedere internationale overeenkomst ontbreekt.

Ten slotte moet worden bedacht dat de Berner Conventie in haar beginstadium ook verre van volmaakt is geweest en eerst na herhaalde herzieningen haar huidige vorm heeft gekregen. De Universele Auteursrechtconventie staat nog slechts aan het begin, maar juist daarom is het nuttig dat het Koninkrijk partij wordt, omdat het dan de verdere ontwikkeling kan meemaken en daartoe zijn bijdrage leveren.

Publicaties over de Universele Auteursconventie zijn in vele landen verschenen<sup>1)</sup>. Tegenstanders, waaronder de minderheid van de Adviescommissie voor het Auteursrecht, hebben erop gewezen dat het deelnemen aan de Berner Unie en aan de Universele Auteursrechtconventie tot conflicten kan leiden en dat de kans bestaat, dat de bescherming van het auteursrecht onder omstandigheden in ernstige mate kan vermindere, mede door de regeling van het vertaalrecht. In hoeverre deze kwade kansen zich kunnen voordoen, zal worden besproken bij de artikelen V en XVII.

## Artikelen

### Artikel I (Voorwerp van bescherming)

De aanhef van dit artikel legt op de verdragsluitende staten de verplichting om de nodige maatregelen te nemen tot een voldoende en doeltreffende bescherming van de rechten der auteurs. Over de vraag wat onder een voldoende bescherming moet worden verstaan, laat het Verdrag zich niet uit. Wel komen er in de volgende artikelen van het Verdrag bepalingen voor, waaruit blijkt dat er op sommige punten bepaalde minimum-eisen aan de bescherming worden gesteld. Deze minima komen hieronder, bij de bespreking der desbetreffende artikelen, aan de orde. Het is niet zeker, of een wetgeving, welke deze minima inhoudt, reeds daarom als een „voldoende” bescherming moet worden aangezien. Ook wordt niet nader aangeduid wat onder een doeltreffende bescherming moet worden verstaan. De ondergetekenden menen deze term aldus te moeten begrijpen, dat de bescherming niet alleen in theorie moet bestaan, maar dat zij zodanig moet zijn geregeld dat het voor de rechthebbende mogelijk is zijn rechten inderdaad geldend te maken.

De redactie van artikel I heeft dus het gevolg dat een staat die partij wordt moet zorgdragen dat zijn wetgeving minimaal de bescherming geeft, welke het Verdrag in de volgende artikelen aangeeft. Mocht een staat hiermede in gebreke blijven, of mocht de bescherming, ofschoon aan de verdragsminima voldaan hebbend, toch niet „voldoende” worden geacht, of mocht de bescherming, ondanks de in de wetgeving neergelegde bepalingen, niet doeltreffend zijn, dan kunnen de andere verdragsluitende staten, als andere middelen falen, een uitspraak van het Internationaal Gerechtshof uitlokken (artikel XV).

De Nederlandse wetgeving voldoet in ieder geval ruimschoots aan deze eisen.

Opgemerkt zij dat men opzettelijk de inhoud van het auteursrecht niet in het Verdrag heeft omschreven — gelijk artikel I van de Nederlandse Auteurswet poogt te doen. Gevreesd werd dat een dergelijke opsomming voor limitatief zou worden aangezien.

<sup>1)</sup> Bappert-Wagner, Internationales Urheberrecht 1956;  
A. Bogsch, Universal Copyright Convention 1958;  
Raison d'être de la Convention Universelle, Le Droit d'Auteur 1952;  
L'article XIX de la Convention Universelle, Le Droit d'Auteur 1953, 1954;  
P. Bolla, A propos de l'article XIX de la Convention Universelle sur le droit d'auteur, UNESCO-copyrightbulletin, volume VIII, nr. 1, 1955;  
K. Frieberger, Zur Frage der Ratifizierung des Welturheberabkommens, Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht 1955;  
F. Hepp, La réglementation conventionnelle du droit de traduction dans les relations internationales, Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht 1955;  
E. D. Hirsch Ballin, Der Uebersetzungsartikel (V) des Welturheberrechtsabkommens, Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht 1954; Zur universellen Konventionsregelung des Uebersetzungsrechtes, G.E.M.A. Nachrichten 1955;  
M. Saporta, La Conférence intergouvernementale de Genève et la Convention universelle du droit d'auteur de l'UNESCO;  
G. Straschnov, Rapports entre la Convention de Berne et la Convention universelle, le Droit d'Auteur 1953;  
A. Troller, Das Welturheberabkommen, Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht 1954.

Wel is aan het slot van artikel I een — enuntiatieve — omschrijving opgenomen van werken waarop auteursrecht bestaat. Blijkens artikel IV, lid 3, vallen behalve de in artikel I genoemde werken ook fotografische werken en werken van toegepaste kunst onder het Verdrag.

### Artikel II (Omvang der bescherming)

Evenals de Berner Conventie<sup>1)</sup> gaat de Universele Auteursrechtconventie uit van de nationale behandeling. Openbaar gemaakte werken van onderdanen van een verdragsluitende staat, alsook voor het eerst in het gebied van een zodanige staat openbaar gemaakte werken, genieten derhalve in elke andere verdragsluitende staat de bescherming welke deze andere staat toekent aan voor het eerst in zijn eigen beleid openbaar gemaakte werken van eigen onderdanen (lid 1).

Niet openbaar gemaakte werken van auteurs die geen onderdaan zijn van een verdragsluitende staat, worden niet beschermd, aangezien voor deze auteurs het vereiste geldt dat hun werk voor het eerst moet zijn openbaar gemaakt in een verdragsluitende staat. Niet-openbaar gemaakte werken van onderdanen van een verdragsluitende staat daarentegen genieten in iedere andere verdragsluitende staat wel de bescherming welke deze andere staat verleent aan niet-openbaar gemaakte werken van eigen onderdanen (lid 2).

De Universele Auteursrechtconventie geeft slechts bescherming in internationale situaties. Dit wil met name zeggen, dat de onderdanen van ieder der verdragsluitende staten in hun eigen land uitgesloten zijn van de bescherming van de Conventie; voorts wil het zeggen, dat een werk van een auteur niet zijnde onderdaan van één der verdragsluitende staten, hetwelk voor de eerste maal verschenen is in een verdragstaat op grond van die verschijning aldaar geen aanspraak kan maken op de bescherming van het Verdrag in het land zelve.

Tenslotte wordt in het derde lid aan de verdragsluitende staten het recht toegekend personen die in hun gebied woonplaats hebben, voor de toepassing van het Verdrag met eigen onderdanen gelijk te stellen.

Deze laatste bepaling is opgenomen op aandringen van de Verenigde Staten. Daar de Universele Conventie slechts internationale bescherming geeft, zouden hun eigen onderdanen op Amerikaans gebied uitgesloten zijn van de bescherming van het Verdrag, terwijl personen die geen Amerikaans onderdaan waren doch wel in de Verenigde Staten woonplaats hadden, wel een beroep zouden kunnen doen zowel op de bescherming van de Universele Conventie als op die van de interne Amerikaanse wetgeving, waardoor zij een bevoorrechte positie zouden innemen, in zoverre zij slechts aan de formaliteiten van artikel III van het Verdrag zouden behoeven te voldoen.

De gelijkstelling van artikel II, lid 3 geldt slechts voor het eigen grondgebied van een verdragsluitende staat.

De bescherming die artikel II geeft samenvattend, kan gezegd worden dat de regeling tot op zekere hoogte gunstiger is dan die van de Berner Conventie, met name in artikel 4. Immers terwijl in artikel II ligt opgesloten, dat het werk van een Nederlander dat voor het eerst verschijnt in een niet-verdragsluitende staat, in alle verdragsluitende staten beschermd zal zijn, zodra Nederland tot de Universele Conventie zal zijn toegetreden (voor zover althans het verschijnen van het werk plaats heeft na de toetreding), zal dit volgens de Berner Conventie niet het geval zijn. Immers artikel 4 der Berner Conventie is zodanig geredigeerd dat het werk van een onderdaan van een Berner Unieland dat voor het eerst in een niet-Berner Unieland is verschenen, onbeschermd blijft, reden waarom wel is overwogen artikel 4 met artikel II van de Universele Conventie in overeenstemming te brengen.

<sup>1)</sup> Zie H.R. 13 februari 1936, U.J. 1936, 443.

### Artikel III. (Formaliteiten)

In het eerste lid wordt, althans voor in het buitenland verschenen werken van niet-onderdanen van de staat waar de bescherming wordt verlangd, bijna geheel afgerekend met het met name in de Verenigde Staten bestaande systeem, dat aan allerlei formaliteiten moet worden voldaan voordat de bescherming kan worden ingeroepen. Weliswaar is men niet gekomen tot een algehele afschaffing van formaliteiten zoals bij de Berner Conventie, maar toch is een opmerkelijk resultaat bereikt, nu nog slechts van de eerste openbaarmaking af op alle exemplaren van het werk het teken © moet worden aangebracht, vergezeld van de naam van de rechthebbende op het auteursrecht en van de aanduiding van het jaar van de eerste openbaarmaking. Het resultaat is des te opmerkelijker, omdat vroeger in tal van landen o.a. de Verenigde Staten en vele Zuid- en Middenamerikaanse landen een vrij groot aantal formaliteiten moest worden vervuld, zoals nederlegging, inschrijving, notariële verklaringen, vervaardiging in eigen gebied (de beruchte „manufacturing clause” van de Verenigde Staten voor in het Engels gestelde werken), enz.

Ofschoon de Nederlandse wetgeving, zomin als die der andere bij de Berner Conventie aangesloten landen, ook maar enige formaliteit eist, zal men er in de toekomst goed aan doen de aanduidingen, genoemd in artikel III, lid 1, op het werk te vermelden, met het oog op een eventueel in te roepen bescherming in de landen die deze formaliteit eisen.

Het teken © moet zijn aangebracht op alle exemplaren van het werk, die worden openbaar gemaakt met machtiging van de auteur of van enige andere rechthebbende op het auteursrecht. Zou dus een derde, zonder machtiging van de auteur, exemplaren van het werk vervaardigen en daarop niet het teken © enz. aanbrengen, dan verliest de auteur hierdoor niet zijn recht op bescherming.

Lid 2 is in feite het spiegelbeeld van lid 1 en heeft daarom geen zelfstandige betekenis. Hoewel bij de onderhandelingen op deze tautologie is gewezen, heeft men echter gemeend het lid niet te moeten schrappen. Het Verdrag wil slechts een regeling geven omtrent de bescherming van die werken van niet-onderdanen van de staat waar de bescherming wordt verlangd, welke in een andere verdragsluitende staat zijn verschenen. Werken van eigen onderdanen en werken die voor het eerst in eigen land zijn verschenen, vallen niet onder het Verdrag. Het spreekt daarom vanzelf, dat ieder verdragsluitende staat vrij is voor deze werken een van het eerste lid afwijkende regeling te treffen. Dit laatste kan in verband met artikel II, lid 3, echter ook van belang zijn voor niet-onderdanen, nl. wanneer deze met onderdanen zijn gelijk gesteld.

Lid 3 staat de verdragsluitende landen toe, ondanks het bepaalde in lid 1, te verlangen dat in geval van een proces de auteur-procespartij voldoet aan bepaalde regels van rechtsvordering. In de tekst worden enkele vereisten als voorbeeld genoemd. Niet voldoende aan deze vereisten tast echter de geldigheid van het auteursrecht niet aan en overigens mogen aan niet-onderdanen geen hogere eisen worden gesteld dan aan eigen onderdanen. De Verenigde Staten hebben van de in dit lid genoemde mogelijkheid gebruik gemaakt.

Lid 4 heeft betrekking op niet-openbaar gemaakte werken. Hetgeen hieronder moet worden verstaan zal blijken bij de behandeling van artikel VI waarin een definitie wordt gegeven van het begrip „openbaarmaking”.

Het Verdrag stelt als vereiste, dat de auteur van een niet-openbaar gemaakt werk, onderdaan van een verdragsluitende staat, zonder dat hij enige formaliteit heeft te vervullen, in iedere andere verdragsluitende staat moet kunnen optreden tegen derden die inbreuk maken op zijn auteursrecht.

Ook de Verenigde Staten stellen, voor wat betreft de bescherming van niet-openbaar gemaakte werken, geen eisen op het stuk van formaliteiten.

### Artikel IV (Beschermingsduur)

De tekst van artikel IV draagt de duidelijke sporen van compromissen. Het Amerikaanse systeem en dat van de Berner Conventie stonden tegenover elkaar, het eerste met een beschermingsduur van 28 jaar aanvangende na de eerste openbaarmaking, het tweede met een beschermingsduur die het leven van de auteur en een periode van 50 jaar na zijn dood omvat. Weliswaar is in het Amerikaanse systeem een verlenging met 28 jaar mogelijk, maar het is niet uitgesloten dat nog tijdens het leven van de maker de bescherming vervalt. Dit laatste wordt in het algemeen zeer afgekeurd door de aanhangers van de Berner Conventie, maar aangezien handhaving van dit onderdeel van het Amerikaanse systeem voor de Verenigde Staten een *conditio sine qua non* was voor deelneming aan de Conventie, moest een concessie worden gedaan en is in principe een stelsel gekozen volgens hetwelk de duur van de bescherming niet korter mag zijn dan het leven van de auteur en 25 jaar na zijn dood (artikel IV, lid 2, alinea 1), doch is voor de staten wier berekening uitging van de eerste openbaarmaking een afwijking toegestaan.

Artikel IV, lid 1, vermeldt wederom het beginsel van de nationale behandeling, zij het dat in lid 4 de reciprociteit wordt invoerd.

In artikel IV, lid 2, alinea 2, is bepaald dat een verdragsluitende staat om de bescherming te mogen regelen uitgaande van de eerste openbaarmaking, ten aanzien van bepaalde groepen van werken dit systeem reeds te voren moet hebben toegepast en wel ten tijde van het in werking treden van het Verdrag voor zijn gebied. Het is hem dan toegestaan dit zelfde systeem tot andere en zelfs tot alle andere groepen van werken uit te breiden, mits de beschermingsduur maar niet korter wordt gesteld dan 25 jaar na de eerste openbaarmaking. Ook de Nederlandse Auteurswet kent — zij het bij uitzondering — het systeem waarbij wordt uitgegaan van de eerste openbaarmaking, nl. in artikel 38 bij publikatie onder een pseudoniem en bij werken waarvan openbare instellingen, stichtingen enz. als maker worden aangemerkt.

In artikel IV, lid 2, alinea 3, wordt voorts in het algemeen toegestaan het systeem van berekening, uitgaand van de eerste openbaarmaking of de aan de eerste openbaarmaking voorafgaande registratie toe te passen, tenzij een verdragsluitende staat reeds bij het in werking treden van het Verdrag zijn berekening had gebaseerd op het leven van de auteur. Echter ook hier geldt weer het minimum van 25 jaar na de eerste openbaarmaking.

Artikel IV, lid 2, alinea 4, noemt het geval dat een verdragsluitende staat twee of meer perioden van bescherming kent. In de Verenigde Staten bestaan twee perioden van 28 jaar. Aangezien de eerste periode langer is dan 25 jaar, is het Verdrag op dit punt alleen van belang, wanneer een nieuw land zou toetreden, dat twee of meer perioden, maar dan korter dan 25 jaar, kent.

Ten aanzien van fotografische werken en werken van toegepaste kunst wordt geen bescherming verplicht gesteld. Bestaat in een verdragsluitende staat echter een bescherming van deze werken en worden werken van toegepaste kunst als kunstwerken beschermd, dan mag de duur van de bescherming niet korter zijn dan tien jaar. Op welk tijdstip de bescherming aanvangt, is echter niet geregeld, omdat de bepalingen daaromtrent in de verschillende landen zeer uiteenlopen.

Volgens artikel IV, lid 4, alinea 1, zijn de verdragsluitende staten gerechtigd het principe der reciprociteit toe te passen. Land A behoeft een werk uit land B dus niet langer bescherming te verlenen dan het in land B zelf geniet, ook al zou de duur van de bescherming in land A langer zijn.

Bovendien brengt het systeem van de reciprociteit mede, dat een werk in een verdragsluitende staat onbeschermd blijft, wanneer het in het land van herkomst geen bescherming ge-

niet. Het land van herkomst is voor niet openbaar gemaakte werken de verdragsluitende staat waarvan de auteur onderdaan is. Voor openbaar gemaakte werken kan het zijn:

a. de verdragsluitende staat waar het werk het eerst is openbaar gemaakt,

b. bij gelijktijdige eerste openbaarmaking in twee of meer verdragsluitende staten de staat die de kortste bescherming verleent.

Zo worden b.v. in de Verenigde Staten bouwwerken niet beschermd. In alle andere verdragsluitende staten zal dus — mits geen gebruik wordt gemaakt van tekeningen e.d. — een Amerikaans bouwwerk kunnen worden nagebouwd zonder dat de architect daartegen kan optreden.

Het dooreenlopen van de nationale behandeling en het beginsel van de reciprociteit bemoeilijkt de berekening van de beschermingsduur van een bepaald werk. Om na te gaan of en hoe lang in een concreet geval een werk beschermd is, dient het volgende te worden overwogen:

a. wordt een bepaalde groep van werken in het land van herkomst beschermd? Moet deze vraag ontkennend worden beantwoord, dan kan voor een tot die groep behorend werk in een andere verdragsluitende staat geen bescherming worden ingeroepen. Of een bepaald werk dat tot een beschermde groep van werken behoort, zelf ook beschermd is — er is b.v. niet aan een dwingend voorgeschreven formaliteit voldaan — is niet van belang;

b. van welk tijdstip af en hoe lang wordt een dergelijk werk in het land van herkomst beschermd? En de daarmee samenhangende vraag: van welk tijdstip af en hoe lang wordt een dergelijk werk in de verdragsluitende staat, waar de bescherming wordt ingeroepen, beschermd? De kortste periode van de twee geeft steeds de duur van de bescherming aan;

c. in verband met het feit dat de Verenigde Staten een bescherming van tweemaal 28 jaar kennen: is het werk dat voor het eerst in de Verenigde Staten is verschenen, daar nu nog beschermd? Betreft het de eerste periode van 28 jaar, dan moet voor een werk dat tot een beschermde groep van werken behoort, bescherming ook worden verleend in de verdragsluitende staat waar zij wordt ingeroepen. De omstandigheid dat b.v. door het niet-ervullen van een formaliteit in het land van herkomst de bescherming in dat land is uitgebleven, is irrelevant. Betreft het echter de tweede periode van 28 jaar en is b.v. verzuimd verlenging van de eerste periode aan te vragen, dan behoeft in een andere verdragsluitende staat ook geen bescherming te worden verleend.

#### Artikel V (vertaalrecht)

Dit is het meest omstreden artikel van de Conventie.

De deelnemers aan de conferentie waren te onderscheiden in producenten- en consumentenlanden. Tot de producentenlanden behoorden de meeste ontwikkelde landen, die schrijvers bezitten wier werken voor vertaling in aanmerking komen. De consumentenlanden waren de landen, die voor de verhoging van het ontwikkelingspeil van hun bevolking behoefte hadden aan vertaalde werken. Deze laatste groep landen drong derhalve ter conferentie sterk aan op beperking van het uitsluitende vertaalrecht van de auteur door het mogelijk maken van een dwanglicentie.

Artikel V, lid 1, formuleert het vertaalrecht als een uitsluitend recht van de auteur.

Artikel V, lid 2, opent echter de mogelijkheid van de dwanglicentie. Indien na verloop van zeven jaar sedert de eerste openbaarmaking van een werk niet met machtiging van de auteur in een landstaal van een verdragsluitende staat — het Duits, Frans, maar ook het Rhetoromaans zijn b.v. in Zwitserland landstalen — een vertaling is verschenen van een door het verdrag beschermd geschrift, kan iedere onderdaan van die verdragsluitende staat aan de bevoegde instantie van zijn land

verzoeken hem een niet-uitsluitend recht te verlenen om een vertaling van dat geschrift te maken.

Voordat de dwanglicentie wordt afgegeven, moet zijn voldaan aan het bepaalde in artikel V, lid 2, alinea's 2 en 3. De inhoud van deze alinea's is gedetailleerd maar desondanks is de regeling niet geheel en al bevredigend. Zo zal b.v. de periode van twee maanden die moet zijn verstreken sinds de afschriften van de aanvraag aan de uitgever zijn verzonden voordat de licentie mag worden verleend, in een concreet geval niet lang genoeg kunnen zijn, b.v. doordat de uitgever geen bemoeienis meer heeft met de auteur of de onderhandelingen tussen de uitgever en de gegadigde voor een vertaling nog niet zijn beëindigd.

Ook is slechts zeer terloops aangegeven dat de vergoeding voor de rechthebbende op het vertaalrecht billijk zal moeten zijn. De nationale wetgevingen zullen hiervoor waarborgen moeten geven.

De tegenstanders van het Verdrag voeren bovendien als bezwaar aan dat zelfs de auteur die bereikbaar is, geen invloed heeft op de wijze waarop de vertaler zijn taak verricht. Zij achten de morele rechten van de auteur daardoor onnodig veronachtzaamd. Toezicht op de vertaling zou echter de totstandkoming van vertaalde werken zeer ernstig kunnen vertragen en tot allerlei moeilijkheden aanleiding geven. Uitgaande van het gegeven dat geen mogelijkheid bestond om een verdrag tot stand te brengen, waarin niet een dwanglicentie was voorzien, is een andere dan de gevolgde methode niet wel uitvoerbaar.

De dwanglicentie kan eveneens worden verleend als wel een vertaling is verschenen, maar de oplage is uitverkocht. Dat geen exemplaren meer verkrijgbaar zijn, kan echter ook het gevolg zijn van de omstandigheid dat de auteur deze alle uit het verkeer heeft genomen, hetgeen juist een reden is om de dwanglicentie te weigeren. Waarom een oplaag is uitverkocht, onttrekt zich meestal evenwel aan de waarneming.

De dwanglicentie is niet uitsluitend. Dit betekent, dat de auteur vrij blijft zelf een vertaling te vervaardigen of te doen vervaardigen, ook in de landstaal waarvoor reeds een dwanglicentie is afgegeven; echter kunnen ook verscheidene licenties naast elkaar worden verleend. De dwanglicentie betreft alleen de vertaling van het geschrift. Iedere andere licentie b.v. aangaande de uitvoering, de vastlegging op de grammofoonplaat, de verfilming enz. van een werk valt niet onder artikel V, doch zal moeten worden beoordeeld vanuit het oogpunt van de nationale behandeling waarop het verdrag is gebaseerd.

In de toekomst zullen ten aanzien van Nederlandse geschriften dus dwanglicenties kunnen worden verkregen door onderdanen van landen die geen lid zijn van de Berner Conventie. Immers, tussen Berner Unielanden onderling zal ingevolge artikel XVII van de Universele Auteursrechtconventie en de daarbij behorende verklaring de Berner Conventie blijven gelden, die op dit punt geen dwanglicentie bevat. Slechts onderdanen van landen waarmede Nederland alleen door de Universele Auteursrechtconventie zal zijn verbonden, zullen op grond van hun eigen wetgeving een licentie kunnen afdwingen, doch dan zal de situatie in ieder geval financieel gunstiger zijn dan voorheen, toen er in het geheel geen regeling bestond, maar inbreuken op auteursrechten niettemin voorkwamen. In moreel opzicht kon in de gegeven omstandigheden geen beter resultaat worden bereikt.

Indien in de Auteurswet een desbetreffende bepaling zou worden opgenomen, zouden Nederlandse onderdanen echter ook in staat zijn dwanglicenties te verkrijgen ten aanzien van de werken van auteurs, die onderdaan zijn van een ander land dat uitsluitend bij de Universele Auteursrechtconventie is aangesloten. Het schijnt niet nodig onder de huidige omstandigheden een dergelijk systeem in Nederland in te voeren. Bij buitensporig gebruik van de dwanglicentie ten aanzien van Ne-

derlandse werken zal naar aanleiding van de nieuwe feiten moeten worden overwogen of een wijziging van de Auteurswet wenselijk is.

#### Artikel VI (Definitie van openbaarmaking)

In artikel VI is een definitie van openbaarmaking opgenomen, aangezien onderling afwijkende nationale opvattingen van dit begrip tot grote onzekerheid zouden leiden bij de toepassing van het Verdrag. Aan de andere kant noodzaakt echter het feit, dat een definitie is gekozen die voornamelijk de Angelsaksische landen en speciaal de Verenigde Staten voorstonden — en welke de laatste zelfs als voorwaarde voor de deelneming aan het Verdrag stelden — in de andere landen tot grote voorzichtigheid bij de hantering van het begrip, juist omdat dit vaak niet overeenkomt met hetgeen men nationaal onder openbaarmaking verstaat.

De definitie sluit niet aan bij het begrip „openbaarmaking” van de Berner Conventie. In de zin van dit laatste verdrag zijn openbaar gemaakte werken werken die zijn uitgegeven (artikel 4, lid 4). In de versie van Brussel is hiëraan toegevoegd: „, , quel que soit le mode de fabrication des exemplaires, lesquels doivent être mis en quantité suffisante à la disposition du public.”.

Onder openbaarmaking wordt volgens de Universele Auteursrechtconventie verstaan de weergave in stoffelijke, tastbare vorm en de beschikbaarstelling aan het publiek van exemplaren van het werk, waardoor men het kan lezen of door aanschouwing waarnemen. Een muziekwerk wordt dus volgens het verdrag niet openbaar gemaakt, doordat het wordt uitgevoerd of op de grammofoonplaat opgenomen; voor openbaarmaking van een muziekwerk is nodig, dat het op papier is gesteld en de exemplaren van het werk voor het publiek verkrijgbaar zijn. Evenmin wordt een schilderij openbaar gemaakt doordat het tentoongesteld is. Over de vraag of filmmuziek openbaar gemaakt is wanneer zij tegelijk met de film in het openbaar ten gehore is gebracht, bestaat verschil van mening. Aldus ook het Amerikaanse auteursrecht. De openbaarmaking moet echter geschieden door de rechthebbende. Wordt door een onbevoegde een werk openbaar gemaakt, dan geldt dit niet als zodanig.

De openbaarmaking speelt in verschillende opzichten een rol.

1°. Voor de vraag of een werk beschermd is (artikel II), kan het b.v. van belang zijn of het is openbaar gemaakt. Ten aanzien van werken van onderdanen van verdragsluitende staten bestaat dit belang niet, want deze worden beschermd of zij openbaar gemaakt zijn of niet. Wel kan het verschil maken voor de soort van bescherming die wordt verleend. Zo zal een openbaar gemaakt werk van een onderdaan van een verdragsluitende staat volgens het beginsel van de nationale behandeling in een andere verdragsluitende staat beschermd worden als het openbaar gemaakte werk van een onderdaan van die staat en dit beginsel van de nationale behandeling geldt ook voor niet-openbaar gemaakte werken.

De omvang van de te verlenen bescherming wordt echter bepaald door de wetgeving van het land waar de bescherming wordt ingeroepen. Betreft het een niet-openbaar gemaakt werk en kent het land waar bescherming wordt verlangd geen dwanglicentie voor dergelijke werken, dan mag ook geen dwanglicentie worden toegepast.

Voor werken van een auteur die geen onderdaan is van een verdragsluitende staat, is het echter wel van belang of zij openbaar gemaakt zijn. Beschermd worden namelijk alleen de werken die voor het eerst openbaar gemaakt zijn in een verdragsluitende staat; de niet openbaar gemaakte werken worden door het verdrag niet beschermd. Hierop maken slechts de Verenigde Staten een uitzondering, die onafhankelijk van de nationaliteit van de auteur niet openbaar gemaakte werken beschermen volgens de *common law*.

2°. Of een openbaar gemaakt werk beschermd is, kan ook afhangen van de omstandigheid of het teken © enz. volgens de bepalingen van het verdrag is aangebracht (artikel III). In verdragsluitende staten waar vormvrijheid bestaat, speelt het teken © voor de bescherming geen rol, maar is in een land het vervullen van formaliteiten vereist, dan moeten die formaliteiten als vervuld worden beschouwd ten aanzien van een werk, dat voor het eerst is openbaar gemaakt buiten het grondgebied van dat land — waarvan de auteur niet tot zijn onderdanen behoort — wanneer het werk het teken © enz. draagt (artikel III, lid 1). Bovendien: sommige staten maken onderscheid tussen de bescherming die verleend wordt aan een openbaar gemaakt en een niet-openbaar gemaakt werk. Voor de auteur die in zulk een staat bescherming vraagt krachtens het verdrag, is derhalve van belang of zijn werk in de zin van dit verdrag is openbaar gemaakt (verschenen).

3°. Het tijdstip van de openbaarmaking kan van belang zijn voor de duur van de bescherming. Immers, artikel IV, lid 2, alinea 2, staat toe dat de beschermingsduur berekend wordt van de datum van de eerste openbaarmaking af. Ook bij fotografische werken en werken van toegepaste kunst is de mogelijkheid opengelaten de duur van de bescherming te berekenen van de eerste openbaarmaking af.

4°. De openbaarmaking geldt tevens als uitgangspunt voor het verlenen van de dwanglicentie (artikel V). Nadat zeven jaar zijn verstreken sinds de eerste openbaarmaking zonder dat een vertaling is verschenen, mag de licentie worden afgegeven.

#### Artikel VII (Overgangsrecht)

Blijkens artikel VII heeft het Verdrag geen terugwerkende kracht. Het is niet van toepassing op werken of rechten op werken, die bij het in werking treden van het verdrag in de verdragsluitende staat waar bescherming wordt verlangd, daar niet of niet meer beschermd worden.

Het kan zijn, dat een werk in een verdragsluitende staat nooit beschermd is geweest. Dat is b.v. ten aanzien van Nederlandse werken het geval in alle landen waarmede Nederland nimmer een verdrag op het gebied van het auteursrecht heeft gehad.

Het kan echter ook zijn, dat — hoewel er tussen de betrokken landen een verdragsverhouding bestaat — een werk of een recht op een werk niet beschermd is, omdat de beschermingsduur reeds is verstreken of de vereiste formaliteiten niet zijn vervuld. Dit laatste is ten aanzien van reeds verschenen werken het geval in bijna alle verdragsluitende staten wier wetgeving de vervulling van formaliteiten verlangt, omdat aan die formaliteiten bij de openbaarmaking van het werk niet werd voldaan.

De bescherming van de Conventie valt dus wel ten deel aan werken of rechten op werken die bij het in werking treden van het verdrag in een verdragsluitende staat reeds beschermd zijn. Van rechten op werken wordt gesproken, omdat het auteursrecht wordt beschouwd als een bundel van uiteenlopende bevoegdheden. Het is denkbaar, dat in een bepaalde staat sommige van die bevoegdheden zijn te niet gegaan, terwijl andere nog voortbestaan. Of de verleende bescherming het gevolg is van een nationale of een internationale regeling is om het even.

Het overgangsrecht heeft geen bijzonder bevredigende regeling gevonden, maar in de gegeven omstandigheden was een gunstiger resultaat niet te bereiken. Ten aanzien van de voornaamste nieuwe verdragstaat: de Verenigde Staten van Amerika, bestaat het bezwaar echter niet. Immers de bescherming van de Universele Conventie valt toe aan werken, die al beschermd zijn en Nederlandse werken worden in de Verenigde Staten reeds beschermd.

### Artikel IX (Inwerkingtreding)

Op 16 september 1955 is de Universele Auteursrechtconventie in werking getreden, nadat Monaco als twaalfde staat het Verdrag had geratificeerd.

Per 1 november 1962 hadden drie en veertig staten hun akten van bekrachtiging, aanvaarding of toetreding neergelegd.

De deelnemende landen zijn:

| Protocollen    |       | Protocollen         |       |
|----------------|-------|---------------------|-------|
| Andorra (x)    | 1,2,3 | Libanon             | 1,2,3 |
| Argentinië (x) | 1,2   | Liberia (x)         | 1,2   |
| België         | 1,2,3 | Liechtenstein       | 1,2   |
| Brazilië       | 1,2,3 | Luxemburg           | 1,2,3 |
| Canada         | 3     | Mexico (x)          | 2     |
| Chili (x)      | 2     | Monaco              | 1,2   |
| Costa Rica (x) | 1,2,3 | Nicaragua (x)       | 1,2,3 |
| Cuba (x)       | 1,2   | Nigeria             | —     |
| Denemarken     | 1,2,3 | Noorwegen           | 1,2,3 |
| Bondsrepubliek |       | Oostenrijk          | 1,2,3 |
| Duitsland      | 1,2,3 | Pakistan            | 1,2,3 |
| Equador (x)    | 1,2   | Panama (x)          | 1,2,3 |
| Frankrijk      | 1,2,3 | Paraguay (x)        | 1,2,3 |
| Ghana (x)      | 1,2,3 | Portugal            | 1,2,3 |
| Haïti (x)      | 1,2,3 | Spanje              | 2     |
| Heilige Stoel  | 1,2,3 | Tjecho Slowakije    | 2,3   |
| Ierland        | 1,2,3 | Verenigd Koninkrijk | 1,2,3 |
| India          | 1,2,3 | Verenigde Staten    |       |
| Israël         | 1,2,3 | van Amerika (x)     | 1,2,3 |
| Italië         | 2,3   | IJsland             | —     |
| Japan          | 1,2,3 | Zweden              | 1,2,3 |
| Kambodja (x)   | 1,2,3 | Zwitserland         | 1,2   |
| Laos (x)       | 1,2,3 |                     |       |

De met (x) aangeduide staten behoren niet tot de Berner Conventie.

### Artikel X (Toepassing van het Verdrag)

Volgens het bepaalde in het eerste lid verplichten de verdragsluitende staten zich die maatregelen te nemen welke nodig zijn om de toepassing van het Verdrag te verzekeren. Aangezien deze tekst vrijwel gelijk is aan die van artikel I, mogen de ondergetekenden voor hetgeen onder het eerste lid moet worden begrepen, verwijzen naar de toelichting op artikel I.

### Artikel XI (Intergouvernementele commissie)

Artikel XI omschrijft de taken van de intergouvernementele commissie en bepaalt haar samenstelling. Een nadere uitwerking is neergelegd in een speciale resolutie bij artikel XI, welke in het Verdrag is opgenomen.

### Artikel XIII (Uitbreiding van het Verdrag tot andere gebieden)

Indien de Regeringen van Suriname en van de Nederlandse Antillen de toepassing van het Verdrag op hun respectieve landen nog niet direct wenselijk zouden achten kan het Verdrag ingevolge artikel XIII altijd op een later tijdstip tot hun landen worden uitgebreid.

### Artikel XV (Internationaal Gerechtshof)

De tekst is gelijk aan die van artikel 27bis van de Berner Conventie, zoals in 1948 in Brussel herzien, waarin eveneens de geschillen tussen twee of meer verdragsluitende staten aan het Internationaal Gerechtshof worden opgedragen.

### Artikel XVII (Voorrang van Berner Conventie)

Meer dan twaalf multilaterale en bijna honderd bilaterale verdragen op het gebied van het auteursrecht waren van kracht, toen in 1952 de Universele Auteursrechtconventie werd gesloten. Het was dus duidelijk, dat een bepaling diende te wor-

den opgenomen, die de verhouding tot deze reeds bestaande verdragen regelde. De artikelen XVII, XVIII en XIX zijn daartoe ontworpen, waarvan artikel XVII speciaal de verhouding tot de Berner Conventie betreft.

Zonder een uitdrukkelijke clausule zou de regel „lex posterior derogat priori” de bepalingen van de Universele Auteursrechtconventie steeds hebben doen prevaleren boven die van de Berner Conventie, doch dit zou een ongewenste achteruitgang in de reeds bereikte bescherming hebben betekend.

Een regeling diende derhalve te worden getroffen waardoor een werk, waarop de Berner Conventie van toepassing was, niet in mindere mate beschermd zou worden ten gevolge van het feit, dat ook de bepalingen van de Universele Auteursrechtconventie erop van toepassing zouden kunnen zijn. Aangezien het tot een onafzienbare reeks van moeilijkheden zou hebben geleid, wanneer bepaald was dat al naar gelang van de verst strekkende bescherming op een bepaald punt de Berner Conventie of de Universele Auteursrechtconventie zou worden toegepast, diende de oplossing gezocht te worden in het prevaleren van de Berner Conventie.

Dit beginsel is niet zeer duidelijk in artikel XVII, lid 1, neergelegd. Immers, de bepalingen van de Berner Unie blijven altijd onverlet, zolang niet unaniem door de leden tot een wijziging is besloten. Ook het lidmaatschap van de Berner Unie is een zuiver interne aangelegenheid, zodat het onderhavige Verdrag daarop evenmin van invloed kan zijn.

### Artikel XVIII (Inter-Amerikaanse verdragen)

De bevoorrechte positie die aan de Berner Conventie is verleend, is aan de Inter-Amerikaanse verdragen onthouden. Hier geldt dus de regel: lex posterior derogat priori. Bij verschillen, waaronder zal moeten worden verstaan dat toepassing van verschillende regelingen tot verschillend resultaat leidt, heeft de jongste regeling voorrang. Reeds verkregen rechten worden echter door het Verdrag onverlet gelaten.

### Artikel XIX (Voorrang van de Universele Auteursrechtconventie)

Artikel XIX bepaalt dat het onderhavige Verdrag geen afbreuk doet aan reeds van kracht zijnde verdragen tussen de verdragsluitende staten. Ingeval van verschil ruimt het echter wel een recht van voorrang in voor de Universele Auteursrechtconventie.

Hoe de verhouding van het onderhavige Verdrag is ten aanzien van nog te sluiten overeenkomsten, is evenwel ongeregeld gelaten. Uit het Rapport-général, opgenomen in de Actes de la Conférence blijkt (p. 97) dat men bewust dit punt heeft vermeden, hoewel enkele afgevaardigden het niet juist achtten, dat de staten vrij zouden zijn nieuwe verdragen te sluiten waardoor zij in hun verplichtingen, voortvloeiend uit de Universele Auteursrechtconventie wijzigingen zouden kunnen brengen, terwijl zij wel partij bleven bij die Conventie.

Aan de Conventie zijn toegevoegd:

A. Protocol 1 inzake de bescherming van werken van staatzon en vluchtelingen, waarin dezen met eigen onderdanen worden gelijkgesteld. Deze gelijkstelling houdt echter niet alleen een uitbreiding, maar wellicht ook een beperking in. Een uitbreiding is erin gelegen dat staatzon en vluchtelingen de bescherming van artikel II, leden 1 en 2, nu ook kunnen inroepen, maar een beperking kan het zijn, dat zij — juist omdat zij met de onderdanen van het land hunner inwoning zijn gelijkgesteld — in dat land dus niet door de Universele Auteursrechtconventie zijn beschermd en het van de nationale wet van dat land afhangt welke bescherming zij daar genieten. Het Koninkrijk heeft dit Protocol destijds niet getekend, omdat het begrip „réfugiés” niet vaststond, hetgeen tot uiteenlopende toepassing aanleiding zou kunnen geven. Nu dit begrip in de inmiddels verstreken jaren door het tot stand komen van het Ver-

drag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen en het verdrag van New York van 28 september 1954 betreffende de status van staatlozen, en de toepassing daarvan, een vaste omlijning heeft gekregen, is er geen bezwaar meer tegen toetreding tot dit Protocol.

B. Protocol 2 inzake de toepassing van de Conventie op werken van bepaalde internationale organisaties is voor het Koninkrijk ondertekend. Bekrachtiging komt de ondergetekenden gewenst voor.

C. Protocol 3 inzake voorwaardelijke bekrachtiging, aanvaarding en toetreding is voor het Koninkrijk niet van belang.

*De Minister van Justitie,*

A. C. W. BEERMAN.

*De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,*

J. DE QUAY.